O‘QITUVCHI TAYYORLASH TIZIMIDA METODIK TAYYORGARLIKNI RIVOJLANTIRISH BO‘YICHA XORIJIY VA MILLIY TAJRIBALAR TAHLILI

Toshpulatova Ma’mura Ismoilovna – O‘zbekiston milliy pedagogika universiteti Boshlang‘ich ta’lim nazariyasi va metodikasi kafedrasi dotsenti, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘qituvchi tayyorlash tizimida metodik tayyorgarlikni rivojlantirish bo‘yicha xorijiy va milliy tajribalar tahlil qilingan. Rivojlangan davlatlarning pedagog kadrlar tayyorlash sohasidagi yondashuvlari, xususan, kompetensiyaviy ta’lim, amaliyotga yo‘naltirilgan o‘qitish, ilmiy-tadqiqot faoliyati va uzluksiz kasbiy rivojlanish tamoyillari yoritilgan. Shuningdek, O‘zbekistonda pedagogik ta’lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonlari, metodik tayyorgarlikni takomillashtirish yo‘nalishlari hamda xorijiy tajribalarni milliy ta’lim tizimiga moslashtirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari metodik tayyorgarlik sifatini oshirish va bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish bo‘yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: o‘qituvchi tayyorlash, metodik tayyorgarlik, kasbiy kompetensiya, xorijiy tajriba, milliy tajriba, pedagogik ta’lim, kompetensiyaviy yondashuv, innovatsion texnologiyalar, ta’lim sifati, kasbiy rivojlanish.

Аннотация: В данной статье проанализирован зарубежный и национальный опыт развития методической подготовки в системе подготовки учителей. Освещены современные подходы к подготовке педагогических кадров в развитых странах, включая компетентностный подход, практико-ориентированное обучение, исследовательскую деятельность и непрерывное профессиональное развитие. Также рассмотрены процессы модернизации педагогического образования в Узбекистане и возможности адаптации

зарубежного опыта к национальной системе образования. Результаты исследования направлены на совершенствование методической подготовки и развитие профессиональных компетенций будущих учителей.

Ключевые слова: подготовка учителей, методическая подготовка, профессиональная компетентность, зарубежный опыт, национальный опыт, педагогическое образование, компетентностный подход, инновационные технологии, качество образования, профессиональное развитие.

Annatation: This article analyzes foreign and national experiences in developing methodological training within teacher education systems. It highlights modern approaches used in developed countries, including competency-based education, practice-oriented teaching, research activities, and continuous professional development. The paper also examines the modernization processes of pedagogical education in Uzbekistan and the possibilities of adapting international experience to the national education system. The findings contribute to improving the quality of methodological training and enhancing the professional competencies of future teachers.

Keywords: teacher education, methodological training, professional competence, foreign experience, national experience, pedagogical education, competency-based approach, innovative

Globallashuv va ta’lim tizimining jadal rivojlanishi sharoitida o‘qituvchi tayyorlash sifati davlatlarning raqobatbardoshligini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Zamonaviy ta’lim muassasalari nafaqat chuqur nazariy bilimga ega, balki ilg‘or pedagogik texnologiyalarni qo‘llay oladigan, kasbiy kompetensiyalari rivojlangan pedagoglarga ehtiyoj sezmoqda. Shu sababli o‘qituvchi tayyorlash tizimida metodik tayyorgarlikni takomillashtirish masalasi dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, pedagoglarni tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuv, amaliyotga yo‘naltirilgan ta’lim, raqamli texnologiyalar va uzluksiz kasbiy rivojlanish tamoyillariga alohida e’tibor qaratilmoqda. O‘zbekistonda ham pedagogik ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, xalqaro tajribalarni milliy ta’lim amaliyotiga joriy etish va bo‘lajak o‘qituvchilarning metodik kompetensiyalarini rivojlantirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Shu nuqtai nazardan, o‘qituvchi tayyorlash tizimida metodik tayyorgarlikni rivojlantirish bo‘yicha xorijiy va milliy tajribalarni qiyosiy tahlil qilish, ularning afzalliklarini aniqlash hamda ta’lim amaliyotiga tatbiq etish yo‘llarini ishlab chiqish muhim ilmiy vazifalardan biri hisoblanadi. Bu esa mazkur mavzuning dolzarbligini belgilaydi.

Zamonaviy ta’lim tizimida o‘qituvchining kasbiy mahorati va metodik tayyorgarligi ta’lim sifati hamda samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Shu sababli dunyoning rivojlangan mamlakatlarida pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonida metodik tayyorgarlikni takomillashtirishga alohida e’tibor

qaratilmoqda. Metodik tayyorgarlik o‘qituvchining nazariy bilimlarini amaliyot bilan uyg‘unlashtirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash va o‘quvchilarning ta’lim ehtiyojlariga mos ravishda darslarni tashkil etish imkonini beradi.

Xorijiy mamlakatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, pedagoglarni tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuv ustuvor ahamiyatga ega. Jumladan, Finlandiya ta’lim tizimida bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlash ilmiy-tadqiqot faoliyati bilan chambarchas bog‘langan. Pedagogika yo‘nalishi talabalari nafaqat nazariy bilimlarni o‘zlashtiradilar, balki ta’lim jarayoniga oid muammolarni tahlil qilish va ilmiy izlanishlar olib borish ko‘nikmalarini ham egallaydilar. Bu esa ularning metodik kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Singapur tajribasida esa pedagoglarni tayyorlash uzluksiz kasbiy rivojlanish tamoyiliga asoslanadi. O‘qituvchilar faoliyati davomida muntazam ravishda malaka oshirish kurslarida ishtirok etadilar, innovatsion pedagogik texnologiyalarni o‘rganadilar va amaliy faoliyatga tatbiq etadilar. Natijada ta’lim jarayonining sifati va samaradorligi oshadi. Ushbu tajriba metodik tayyorgarlikning faqat oliy ta’lim bosqichi bilan cheklanmasligini, balki pedagogning butun kasbiy faoliyati davomida davom etishini ko‘rsatadi.

AQSh va Buyuk Britaniya ta’lim tizimlarida esa amaliyotga yo‘naltirilgan yondashuv muhim o‘rin tutadi. Bo‘lajak o‘qituvchilar o‘qish jarayonidayoq maktablarda pedagogik amaliyot o‘taydilar, tajribali ustozlar faoliyatini kuzatadilar va mustaqil dars o‘tish tajribasiga ega bo‘ladilar. Bunday yondashuv metodik bilimlarning amaliy ko‘nikmalarga aylanishini ta’minlaydi hamda yosh mutaxassislarning kasbiy faoliyatga tez moslashishiga yordam beradi.

O‘zbekistonda ham pedagog kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni hamda Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasida pedagoglarning kasbiy va metodik tayyorgarligini rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan. Mamlakatimizda pedagogika oliy ta’lim muassasalarida bo‘lajak o‘qituvchilarni zamonaviy talablar asosida tayyorlash, ta’lim jarayoniga innovatsion texnologiyalarni joriy etish va amaliyot bilan integratsiyani kuchaytirishga alohida e’tibor qaratilmoqda.

Milliy tajribada bo‘lajak o‘qituvchilarning metodik kompetensiyasini rivojlantirish maqsadida interfaol metodlar, muammoli ta’lim, loyihaviy faoliyat va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanilmoqda. Shuningdek, pedagogik amaliyotning mazmunini boyitish, talabalarning mustaqil ta’lim faoliyatini qo‘llab-quvvatlash va kasbiy refleksiya ko‘nikmalarini shakllantirish bo‘yicha qator ishlar olib borilmoqda.

Xorijiy va milliy tajribalarni qiyosiy tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, ularning umumiy jihati bo‘lajak o‘qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilganligidir. Biroq rivojlangan mamlakatlarda metodik tayyorgarlikning amaliy va tadqiqotchilik jihatlariga ko‘proq e’tibor berilsa, O‘zbekistonda so‘nggi yillarda ushbu

yo‘nalishlarni rivojlantirish va xalqaro tajribalarni milliy ta’lim tizimiga moslashtirish ishlari jadallashmoqda.

Shu bilan birga, metodik tayyorgarlikni yanada takomillashtirish uchun pedagogik amaliyot hajmini kengaytirish, raqamli ta’lim texnologiyalaridan foydalanish ko‘nikmalarini rivojlantirish, xalqaro hamkorlikni kuchaytirish va pedagogik tadqiqotlarga talabalarni faol jalb etish maqsadga muvofiqdir. Bu esa bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish va ta’lim sifatini yangi bosqichga ko‘tarishga xizmat qiladi.

O‘qituvchi tayyorlash tizimida metodik tayyorgarlikni rivojlantirish ta’lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot davomida xorijiy va milliy tajribalar tahlili shuni ko‘rsatdiki, rivojlangan davlatlarda pedagoglarni tayyorlash jarayonida kompetensiyaviy yondashuv, amaliyotga yo‘naltirilgan ta’lim, ilmiy-tadqiqot faoliyati va uzluksiz kasbiy rivojlanish tamoyillari keng qo‘llaniladi. Bu esa bo‘lajak o‘qituvchilarning metodik kompetensiyalarini shakllantirish va kasbiy faoliyatga samarali tayyorlash imkonini beradi.

O‘zbekistonda ham pedagogik ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, xalqaro tajribalarni o‘rganish va ta’lim amaliyotiga joriy etish bo‘yicha izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, pedagogik ta’lim mazmunini yangilash, innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llash, amaliyotning samaradorligini oshirish hamda raqamli ta’lim imkoniyatlaridan foydalanishga alohida e’tibor qaratilmoqda.

Xorijiy va milliy tajribalarni qiyosiy tahlil qilish natijasida metodik tayyorgarlikni rivojlantirishda amaliy mashg‘ulotlar ulushini oshirish, ilmiy-tadqiqot faoliyatini kuchaytirish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish va pedagoglarning uzluksiz kasbiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Ushbu yo‘nalishlarda amalga oshiriladigan ishlar bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy mahoratini yuksaltirish va ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF–60-son Farmoni. “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”. – Toshkent, 2022.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. O‘RQ–637-son, 23-sentabr 2020-yil.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Ilm-fan va ilmiy faoliyat to‘g‘risida”gi Qonuni. O‘RQ–576-son, 29-oktabr 2019-yil.
4. Muslimov N.A. Kasb ta’limi o‘qituvchilarini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari. – Toshkent: Fan, 2007. – 357 b.
5. Ishmuhamedov R.J., Yo‘ldoshev M. Ta’lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Nihol, 2016. – 279 b.
6. Tolipov O‘.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006. – 261 b.

7. Sayidahmedov N.S. Yangi pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Moliya, 2003. – 172 b.
8. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2006. – 159 b.
9. Зимняя И.А. Ключевые компетенции как результат современного образования. – Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.
10. Хуторской А.В. Компетентностный подход в образовании. – Москва: Эйдос, 2013. – 73 с.
11. UNESCO. Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education. – Paris: UNESCO Publishing, 2021.
12. OECD. Teachers and School Leaders as Lifelong Learners. – Paris: OECD Publishing,